

УДК 261.7 (477)

ГАВРИЇЛ КОСТЕЛЬНИК І ЛЬВІВСЬКИЙ СОБОР 1946 РОКУ**Наталя Мадей***Львівський національний університет імені Івана Франка**вул. Університетська 1, м. Львів 79000, Україна, тел. (0322) 79-41-47*

Участь Гавриїла Костельника – ученого, філософа й богослова – у "діяннях" львівського собору 1946 р. досі для нас є загадкою не менш таємничою, ніж для його сучасників. Його вчинок повинен бути вмотивованим і обґрунтованим, адже такий досвідчений церковний діяч і учений-богослов не міг раптово погодитися на відчайдушний крок. Приступаючи до організації так званої Ініціативної групи з ліквідації Української греко-католицької церкви, він добре розумів, що ставить на карту не тільки своє минуле, свою честь і гідність, безпеку своєї родини, яку самовіддано любив, а й найцінніше – своє життя. Як патріот і громадянин, він відчував відповідальність за долю України, її народу, а також церкви, яка протягом століть була єдиним оплотом національної окремішності українців Галичини, носієм просвіти й захисником покривджених. Учасник підготовчої наради греко-католицьких священників Львова, що проходила у помешканні Г.Костельника, де він уперше оприлюднив ідею переходу на православ'я, о. доктор Йосиф Кладочний згадує рішучість ініціатора собору: "Я не відступлю від тої роботи, яку зараз виконую, і готовий пролляти за неї свою кров" [1, с.215]. Ці слова були однозначною твердою відповіддю на пропозицію ОУН виїхати з родиною за кордон. Отець Костельник, як бачимо, вибрав небезпеку, на яку наражалася і церква, і її вірний народ.

Його вчинок був незрозумілим для найближчого оточення, виглядав зрадою церкви, віри, національної української справи. Найбільш рішучі й гарячі голови оцінили його однозначно – це підла зрада, продажність, безпринципність, що звучало неначе вирок. Не бракує таких звинувачень і нині.

Очевидно, осудити легше, ніж зрозуміти. Для того, щоб зрозуміти мотиви і вчинки Г.Костельника, його рішучий крок у 1946 році, потрібно проаналізувати об'єктивні причини і суб'єктивні чинники, принаймні найголовніші, наскільки це можливо в короткому дослідженні.

Не вдаючись до давнішої історії, звернемося до подій та обставин міжвоєнного двадцятиліття, коли українські землі Галичини знову опинилися під шляхетською польською окупацією. Польські урядові кола, зважаючи на

важливість діяльності УГКЦ в житті українського населення краю та її авторитет, прагнули запровадити над нею свій контроль, щоб забезпечити лояльність галицьких українців до польської влади. Досягнення такої мети могло стати можливим лише у випадку цілковитої нівеляції національного характеру греко-католицької церкви, трансформації її в космополітичну духовну структуру, а також мінімізації впливу на комплекс націотворчих чинників, які визначали національне обличчя українців Галичини. Тому національна орієнтація і заангажованість УГКЦ, рішуча позиція митрополита А.Шептицького щодо підтримки конструктивного крила національно-визвольного руху активна протидія духовенства асиміляційній політиці зумовили різке несприйняття церкви польським режимом [2, с.119].

Хвиля нових спроб покатоличення, а отже, і нових репресій накотилася на греко-католицьку церкву. Її намагалися знищити морально й економічно тими ж методами і засобами, якими на початку XVII ст. знищували на Україні церкву православну. Про це йшлося і під час Львівського собору: "З акцією знищення православної церкви ішла в Польщі одночасна акція на ослаблення і нищення греко-католицької церкви. Пригадаймо собі пониження духовенства задля церковного патронату! Пригадаймо собі побої духовенства в часи пацифікації, процеси і засуди за метрики, ревіндикацію душ, акцію серед "загородової" шляхти, будову костелів і капличок навіть для кількох душ латинського обряду, перетягання на зміну обряду за одержання будь-якої посади, право купна землі, загрозу прикордонної полоси, віддання духовенства самоволі повітового старости і т.ін. До чого б воно дійшло тепер, якби не розділили нас кордони від Польщі, можемо зрозуміти з того, що там, за кордоном, убито досі 39 греко-католицьких священиків і тисячі наших греко-католиків українців" [3, с.88].

Згадаймо, що акція знищення православної церкви у Речі Посполитій розпочалась з перших років шляхетської окупації України і була перервана Брестською Унією в надії, що нова уніатська церква буде містком до повного переходу на католицизм. Коли ці надії не справдилися, Замойський собор 1720 року розпочав нову акцію знищення православного обряду, а заодно і його носія – уніатської церкви. Перервав цю акцію переділ Польщі, проте як тільки трапилась нова нагода, нова окупація, історія повторюється, акція триває. Тепер ішлося вже не про обряд, а про викорінення православного-греко-католицького – українського духа на поневолених землях.

Політику покатоличення, яка була рівнозначна ополячуванню, провадили шляхетські кола Речі Посполитої протягом століть, вони застосовували всі можливі й вигадані єзуїтами засоби, також сподівались використати в своїх цілях і цим доконати уніатство, проте ніщо не давало успішного результату. Не можна було домогтися торжества католицького

духа там, "де народ скорше давав стріляти до себе, аніж мав би відректися від певних, зовсім для нього незрозумілих догм і від усвяченого століттями звичаю" [4, с.281]. Такою стійкістю український народ врятував і себе, і уніатську греко-католицьку церкву, як носія "столітніх звичаїв", від повного покатоличення, і тому вже в ХХ ст. новий наступ католицизму захлинувся і був приречений на невдачу. Експансії латинства тепер протистояв не лише простий народ та священики, а й досить численна світська інтелігенція, про потребу і неминучу появу якої писав ще наприкінці ХІХ ст. І.Франко: "Неупереджений історичний дослід історії нашого народного відродження покаже, мабуть, крім многих незаперечних заслуг деяких одиниць з-поміж уніатського духовенства, також факт, що перевага духовенства була досі радше гальмою, ніж підмогою нашого народного поступу, котрий справді рости і ширшати може тільки на плечах незалежної світської інтелігенції. Заведення celibату в духовенстві мусить дати сильний товчок до витворення далеко значнішого, ніж досі, числа руської світської інтелігенції і стане сильною підмогою поступу" [5, с.266].

Щодо інтелігенції, яка вчилася в Римі чи в інших католицьких навчальних закладах Європи, то на неї теж покладалися певні надії. Науку католицьку осягали русини давно, історія України знає Юрія Котермака (Дрогобича), який був ректором університету в Болоньї у ХV ст., Стефана Яворського, Теофана Прокоповича (кінець ХVІІ – початок ХVІІІ ст.) – професорів Києво-Могилянської академії, та десятки інших, які навчалися в католицьких університетах і прославилися як учені й громадські діячі в Україні. Вони змінювали віру предків на католицизм для здобуття вищого рівня освіти, однак, повертаючись на батьківщину, працювали на благо рідної культури й народу, знову переходили у батьківську віру, і ніколи не були слухняними слугами Риму.

Ситуація змінилася наприкінці ХІХ ст. Випускників Римської колегії, як звичайно, використовували курія й шляхта для "вітхнення римського духа в важніші церковні організації", їх саджали на митрополичі, єпископські кафедри, на важливі посади в консисторіях і університетах. Проте ніхто з них "не заяснів на ширшій політичній арені", "ані в національнім руськім життю, ніхто з них не відігравав виднішої ролі, не виявив хоч такої-сякої здорової власної думки". Не помітив І. Франко значного впливу "римських докторів" і щодо вдосконалення церковної організації. Зате дуже добре засвоїли вихованці римських колегій "оту єзуїтську нетолеранцію до всяких чужих переконань, ненависть до всякої самостійної думки, оту неперебирчивість у способах поборювання немилих одиниць чи напрямків, несумлінність у киданню клевет та підозрінь та в перекручуванні очевидних фактів, усе те, що й деінде, особливо в Австрії, характеризує гіршу частину

ультрамонтанської преси" [6, с.142]. В особі таких вихованців прихильники латинізації мали добрий ґрунт для насаджування католицького духу в усіх галузях суспільного життя і витравлювання з них духу схизматичського – греко-католицького.

І.Франко побачив і правильно оцінив усі заходи польських шовіністів: "... Католицизм у тих нових апостолів є тільки один, латинський. Унія, з її відрубним, автономічним становищем не має серед нього місця. Той самий історичний блуд давньої Польщі ... іменно уважання уніатів не за правдивих католиків – повторюється і в їх поглядах, гніздиться і в їх власних мислях... Вони раді би бачити нас зовсім латинниками, і, тільки златинізувавшись, ми будемо в їх очах правдивими патріотами" [7, с.238].

У діяльності новоствореного католиками ордена змартвихвстанців мислитель побачив ревні намагання покінчити з православним обрядом в уніатській церкві. Цей орден створений на допомогу єзуїтам, щоб католицький Рим зміг прискорити досягнення його політичних цілей: "Провідники католицької церкви ніколи не зводять ока з Востока, з Росії, досі православної... Австрія з своєю католицькою і апостольською династією є в очах Риму тим великим розсадником, з котрого мають розростися далеко на схід і на північ буйні парості католицизму. Австрія яко така повинна бути після планів римських одноцілою і рішуче католицькою державою, повинна статися могучим і тісно зорганізованим загоном тої великої "войовничої церкви", котра швидше чи пізніше має рушити на схід" [7, с.241].

З історії церкви знаємо, що до 1821 р. в Галичині були захоплені католиками або знищені всі православні монастирі. Орден змартвихвстанців, який складався лише з поляків, мав на меті сприяти реставрації "історичної Польщі". Шляхта хотіла б "залучити русинів Галичини до справи відбудування Польщі, а їх не можна використати, не зробивши католиками". Крім того, пише І. Франко, "польська шляхта бажала би ужити русинів замість клина до розсадження великого російського колоса. І в угоду тим польським реставраційним цілям єзуїти доручають місію латинізації в Галичині ордену змартвихвстанців". Письменник розкриває їхню облудну, лукаву політику, називає справжню мету Риму, знаряддя досягнення якої є єзуїти, змартвихвстанці, – латинізація українців.

Перший крок на шляху до цієї мети – латинізація ордену василіан. Незважаючи на вірність унії, на лояльність до неї населення і діяльність духовенства на "очищення восточного обряду, іменно в дусі умов самої унії", пише І. Франко, "все ж таки на наш край, зіслано єзуїтів і змартвихвстанців для виховування нашої молоді і розформування нашого духовенства, – для латинізації!" Саме орден василіан, який ще в першій половині XVII ст. намагався наблизити до латинського обряду тодішній митрополит уніатської

церкви Й.-В. Рутський, став першим об'єктом посиленої уваги католиків та їхніх помічників.

Уже на 1880 р. єзуїти здобули василіанський монастир у Добромилі, простягли руки до монастиря в Бучачі, який утримував гімназію, а також до одного з найдавніших, заснованого ще руськими князями в XIII – на початку XIV ст., монастиря у Лаврові. З цього приводу мислитель написав статтю "Новий похід "Чорного інтернаціоналу" на Галицьку Русь", де розкрив папську політику латинізації Русі, знаряддям якої виступають єзуїти: "... Видана два роки тому папська булла про реформу ордену василіан всю реформу віддає в руки єзуїтів, доручаючи їм вести послушенство в Добромилі; через деякий час всі монастирі мусили бути заповнені єзуїтськими вихованцями, бо проходження згаданого послушенства обов'язкове для кожного нового василіанина, а ці вихованці, зрозуміло, не дуже будуть відрізнятися від своїх учителів. Народ прирівнює єзуїтів до татарів, оскільки представники цього ордену грабують і пльондрують українську землю подібно до татарської орди – лише у Добромильському монастирі вони розтринькали величезний масток, привласнивши самої готівки 160 тис. злотих" [8, с.2].

Політика папської курії, спрямована на латинізацію василіанського ордену, "зачіпає саме коріння унії". Громадськість Галичини побачила у реформі василіан порушення "гарантованих усіма актами церковної унії прав греко-уніатської церкви". Підготовлений українськими істориками і юристами документ "чітко покаже, що сама римська курія, видаючи буллу про реформу василіан при допомозі єзуїтів, порушила унію, а тому, отже, русини будуть вважати її незаконною" [8, с.2].

У часи розгулу польського шовінізму греко-католицька церква стала символом національної самосвідомості українського населення Галичини. Під її егідою розгортався культурно-просвітницький рух, структури якого охоплювали більшість українського населення різного віку – дітей, молодь, жіноцтво. Під егідою церковних організацій розгорталася й політична боротьба, а також національно-визвольний рух, що діяв паралельно з робітничим та комуністичним рухом. Особливістю рухів, очолюваних церквою, було їхнє вузько національне забарвлення, ізолюваність від соціалістичних і комуністичних ідей не тільки в Росії й на Східній Україні, а й у Європі. Духовенство у ставленні до політичних течій керувалося євангельськими принципами рівності всіх перед Богом, обмежувалося проповідями миру і злагоди.

Церква, як би вона не намагалася ізолюватись, не могла стояти осторонь політичного життя. Кожен чужинець, хто ступав на українську землю, намагався використовувати й греко-католицьку церкву в своїх

політичних інтересах, для досягнення своєї мети, завоювання авторитету в духовному житті. Зваблювали перевагами католицького віросповідання поляки, вимагав лояльності австрійський уряд, репресіями й погромами змушували служити своїм кривавим постулатам сталінські функціонери, тими ж методами діяло гестапо і гітлерівські чиновники. Кожному з режимів вдавалося різними засобами й методами вербувати на свій бік певну частину вірних та греко-католицького духовенства, і за гріхи, за слабості цієї частини довелося розплачуватися всій церкві та її вірним.

Виявилося це відразу після визволення Галичини, у перші післявоєнні роки. Боротьба політичних угруповань, неоднорідність національного руху, загальний воєнний хаос значно ослабили греко-католицьку церкву. Кращі, освічені сили духовенства загинули в нерівній боротьбі з гестапо та сталінським режимом, митрополит (уже Йосип Сліпий, А. Шептицький помер 1 листопада 1944 р.), багато єпископів і священників, які залишились на батьківщині разом зі своїм народом, були репресовані. Значна частина кліру подалася в еміграцію разом з ворогом, що відступав, інші виїхали добровільно. Церква була обезглавлена: на початку 1946 р. вона не мала ні митрополита, ні жодного єпископа.

У цій ситуації Київський митрополит висвятив двох єпископів, які очолили організований Гавриїлом Костельником Львівський собор. Протопресвітер, доктор богослов'я і ревний греко-католик, людина широкої ерудиції й високої освіти, він пішов на організацію собору, який проголосив ліквідацію унії з Римом, що означало не самоліквідацію греко-католицької церкви, а вихід її з-під римського підданства, перехід у підданство православного патріархату. Що спонукало, які мотиви керували рішеннями і вчинками цієї розумної людини? Спробуємо зрозуміти його історичний крок.

З промови "Про мотиви воз'єднання греко-католицької церкви з руською православною церквою", проголошеної Г. Костельником на Львівському соборі 8 березня 1946 року, вимальовується один найважливіший мотив: розрив зв'язків з Римом, вихід з-під влади римського папи, що веде до звільнення від шовінізму шляхетської Польщі. Несхитна й незмінна віками позиція польського шовінізму щодо уніатства в Україні, що його католицьке духовенство і віруючі костела трактували як перший крок до покатоличення й ополячування українців, виявлялась з однаковою впертістю впродовж усієї історії існування Брестської унії. Вони не хотіли зважати на наявність нової церкви, що виділяла українців в окрему націю в католицькій Речі Посполитій своїм східним обрядом, не мирилися й при австрійському пануванні. Промовець коротко змалював тривалу історію боротьби католицизму з православ'ям на українській землі, і дійшов висновку, що "сам Рим і Польща, за другої Польщі (1920–1939рр.), засудили нашу Галицьку

уніатську церкву на ліквідацію. А ми ще й нині мали б її продовжувати? Нащо? Щоб на втіху Римові, культивувати вічний роздор у нашому народі? Щоб продовжувати вічний роздор навіть усередині Галицької церкви? Адже відомо, що унія навіть наші три єпархії поділила на три різні церкви, які одна одну вічно оскаржували в Римі. Бо в унії, тому що це штучний твір, вічно йшла борня між партіями: хто з уніатів справжній католик, а хто скритий схизматик? Невже ми мали б продовжувати унію на те, щоб з Риму, для нашого упокорення присилали нам своїх ченців візитаторів, які будуть нас судити?" [3, с.26].

Як бачимо, ініціатори Львівського собору, зокрема Г. Костельник, виходили з тих засад, за якими погодився на унію польський король і папський Рим. Упродовж усієї історії тривання Брестської унії ні папська курія, ні шляхетський уряд не хотіли не те що примиритися, навіть думати про наявність окремої церкви, національної церкви українців у польській чи австрійській державі, не бажали на неї зважати. Не сприймав її і сталінський режим. На той час цей режим мав головно слухняну ієрархію православної церкви, яка сформувалася після проведення в 20–30-х роках "чистки", коли було винищено всіх мислячих і незгідних з режимом священників. Греко-католицькій церкві в Галичині, яка вийшла досить ослабленою з фашистської неволі, сталінський уряд інкримінував усі злочини, які діялися на цій землі – і націоналізм, і співробітництво з фашизмом, і диверсії, і саботаж, і терор... Ніхто не міг виправдатися, винними були всі – клір і миряни, ієрархія і прості віруючі. Львівський собор мав лише один шлях у цій важкій ситуації – возз'єднання з Руською православною церквою, бо залишатись у підданстві Римові було рівноцінне тавру шпигуна і служби іноземним розвідкам, а це загрожувало повним винищенням не лише кліру, а й вірних.

У тій жорсткій ситуації ми можемо зрозуміти людей, що взяли на себе відповідальність за долю вірних – вони заявили на соборі про розрив з Римом і повернення в лоно церкви православної. Змінювалось лише підданство, яке не змінювало суті церкви – залишався обряд, мова, традиції, календар, залишалась нарешті, можливість вижити у цьому страшному нерівному протистоянні двох сил. Простий вірний не відчув жодних змін, як не відчув він їх і після запровадження Потієвої уніатської церкви. Проте, як і тоді, в XVI ст., розгорілися політичні пристрасті, розпочалися репресії проти учасників собору з боку націоналістичних партій та угруповань, проголосив анафему папський престол. Знову, в котрий уже раз полилася кров на многострадальній українській землі іменем Бога, во славу релігії, що проповідує любов і всепрощення.

Нелегко було зважитися Г. Костельникові на такий відчайдушний і рішучий крок – розрив з Римом. Слухач його лекцій у Богословській академії

о.Йосиф Кладочний вважає, що професор мав особисті порахунки з папським престолом, оскільки почувався незаслужено скривдженим. Зокрема, єзуїт Спачіль дав гостру рецензію на його богословський твір “Спір про епikleзу між Сходом і Заходом”, закидаючи Костельникові неортодоксальність (незгоду з ученням церкви). Костельник досить різко відповів своєму опонентові, відстоюючи свій погляд на форму Євхаристії та значення цього таїнства для церкви, – почалася гостра полеміка, що врешті-решт призвело до конфлікту з Римом.

Додалося сюди ще й те, що професор, як згадує його слухач, викладав свій предмет – філософію – досить вільно, можливо, аж надто вільно як для студентів теології першого курсу. Як приклад, наведено такий пасаж: “Святий Фома Аквінський, поправляючи Святого Августина, сам помилився”. Такі вислови не те що “не були легкі до сприймання початкуючими студентами теології”, а й не вписувалися в рамки богословського навчального закладу взагалі.

Не був також непоміченим і той факт, що на сторінках журналу “Нива”, який сам Костельник редагував, публікували його гострі полемічні статті проти запровадження celibату для священників-уніатів, що був обов’язковим у католицькій церкві. З погляду папського престолу Костельник почувався надто незалежним, навіть вільнодумним, відстоював свої погляди досить чітко й категорично. Та найбільшим гріхом була наявність своїх власних поглядів.

Рим не забарився висловити недовіру Костельникові, вимагав усунути його з посади професора Богословської академії. Митрополит Шептицький, який і сам за свою національно-свідому позицію не втішався великою ласкою папського оточення, не посмів не підкоритися й усунув Костельника з професорської посади. Однак, високо поцінуючи глибокі знання і широку ерудицію, проповідницький та педагогічний талант свого висування й улюбленця, Андрій Шептицький надав йому посаду архикафедрального проповідника, і Костельник кожної неділі і свята виголошував у соборі Св. Юра коротку, глибоко змістовну проповідь перед вірними церкви. Він також обіймав посаду гімназійного катехита і співпрацював у Преображенській церкві зі стареньким її парохом о. Дометом Садовським. Хоч матеріальних нестатків після усунення з посади професора Богословської академії Г. Костельник не відчував, проте він почувався морально скривдженим, приниженим і зневаженим як особистість. О.д-р Йосиф Кладочний вважав цю особисту образу однією з вагомих причин відчайдушного кроку Костельника у 1946 р.

Іншою важливою причиною вчинку Костельника, на думку о. Кладочного, був страх перед більшовиками, страх арештів, репресій як

щодо рідних (два старші сини Костельника вступили 1944 р. в дивізію “Галичина”, а молодший, 17-річний хлопець був інтернований у Росію), так і щодо себе самого [9, с.9]. Щоправда, є думка окремих дослідників, що розрив з Римом Костельник уважав єдиним засобом врятувати від репресій усю греко-католицьку церкву, клір і вірних [10, с.215].

Нині, коли опубліковані документи колись засекречених архівів, можемо переконатися у слушності таких здогадів. Г. Костельник у грудні 1944 р. був у Москві в складі делегації греко-католицької церкви разом з К. Шептицьким, І. Котовим, Г.Будзинським. Делегацію прийняв Голова Ради в справах релігійних культів при РНК СРСР І.В. Полянський 22 грудня 1944 р. До утвореної в 1944 р. Ради звернувся митрополит Андрій Шептицький з листом, у якому просив визнання греко-католицької церкви державою. Йшлося про відкриття церков, видання релігійного журналу, збереження мережі монастирів та навчальних закладів. Як видно з листа І. Полянського до голови РНК СРСР В. Молотова, Рада у справах релігійних культів мала намір задовольнити прохання митрополита з метою використання його впливу у справі “розкладу” антирадянських націоналістичних організацій” та “закріплення” його прорадянської орієнтації [11, с.59–60].

Дослідник цих опублікованих листів М.І. Одинцов стверджує, що на початку грудня 1944 р. “питання про легалізацію уніатів де-юре було по суті запрограмоване. Греко-католицька церква вносилась у перелік релігійних організацій, взаємостосунки з якими повинна була здійснювати Рада у справах релігійних культів... влада – місцева й центральна – визнавала як офіційного спадкоємця Андрія Шептицького главу греко-католицької церкви митрополита Йосифа Сліпого (1892–1984), з яким і велися у той період часу переговори” [11, с.57–58].

Стенограма зустрічі, запевняє М. Одинцов, засвідчила, що її учасники не тільки говорять різними мовами, а й мають різну мету. Члени делегації мали намір привернути увагу до труднощів, які переживає церква – закриття каплиць у шпиталях, нестача приміщень для семінарій і академій, націоналізація церковної друкарні, високі податки на духовенство та церкви тощо, тоді як для працівників Ради головним було отримати запевнення в політичній лояльності греко-католицької церкви, конкретизувати форми її можливої участі в боротьбі з бандерівщиною [11, с.58, 61–65]. Про зустріч були проінформовані М. Хрущов, Л. Берія, Й. Сталін. Під час повторної зустрічі 27 грудня 1944 р. І. Полянський запевнив, як видно з документів, що влада дає гарантію “свободи дії” греко-католиків на рівних з іншими релігійними конфесіями, а також зобов’язується відстоювати перед українською владою законні інтереси греко-католиків [11, с.70–71].

Проте грудневі домовленості не дістали подальшого розвитку. Вже у березні 1945 р. змінилося ставлення влади до уніатської церкви, яку розглядали як “агента” Ватикану, що в очах радянського керівництва вважався захисником фашизму і прагнув посилити свій вплив у післявоєнному світі. Відповідні органи опрацювали план державної політики протидії гегемоністським прагненням Риму та його “пособниці” греко-католицькій церкві. Було взято курс “на ліквідацію унії й “воз’єднання” уніатів з Руською православною церквою.

Як розумна людина й далекоглядний політик, Г. Костельник не міг не передбачати, що очікує і церкву, і вірних у такій ситуації. Ймовірно, що саме такий шлях – шлях поєднання з православною церквою виглядав для нього найбільш прийнятним у цій складній ситуації та єдино можливим виходом з неї з мінімальними втратами. Він шукав і знайшов компроміс, однак його не зрозуміли сучасники. Черга за нащадками.

-
1. *Шкраб'юк П.* Виноградник Господній. Історія життя о. д-ра Йосифа Кладочного. – Львів, 1995. – 280 с.
 2. *Васьків А.* Політика польської адміністрації у ставленні до Української греко-католицької церкви (20–30 рр. ХХ ст.) // Берестейська унія (1596–1996). Статті й матеріали. – Львів, 1996. – С.119–121.
 3. Діяння собору греко-католицької церкви у Львові 8–10 березня 1946 року. – Львів, 1946. – 232 с.
 4. *Франко І.* Місія // Збір. творів: У 50 т. – К., 1976. – Т.16. – С. 265–299.
 5. *Франко І.* Уніатський синод // Народ. – 1891. – №20–21. – С. 267–269.
 6. *Франко І.* Ultra montes // Літературно-науковий вісник. – 1902. – Т.17, кн.3. – С. 136–147.
 7. *Франко І.* Воскресеніє чи погребеніє ? // Збір. творів: У 50 т. – К., 1986. – Т.45. – С. 221–244.
 8. *Франко І.* Новий похід "Чорного Інтернаціоналу" на Галицьку Русь // Діло. – 1885. – №38. – С. 2.
 9. Хто згладив Костельника?. Спогади д-ра Й. А. Кладочного підготувала О. Стасюк // Франкова криниця. – 1991. – №51 (103). – С. 9.
 10. *Гриньох І.* Російсько-більшовицький погром // Світильник істини. Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові. 1828–1929–1944. З нагоди 50-літнього ювілею: Ч. 3. – Торонто–Чикаго, 1983. – 235 с.
 11. Униаты и советская власть // Отечественные архивы. – 1994. – №3. – С. 66 – 71.

GAVRYYYIL COSTEL'NYK AND CHURCH COUNCIL L'VIV IN 1946**Natalia Madej**

*Ivan Franko National University of Lviv
vul. Universytetska 1, Lviv 79000, Ukraine, tel. (0322) 79-41-47*

The personality of Gavryyyil Costel'nyk provokes many controversions and discussions. The reason of his action can be considered by the scornful attitude of the Roman-Catholic church to the Ukrainian Greek Catholic church. The second reason can be named his grief for the destiny of the church and his relatives.

Key words: Church Council; Protopresviter G.Costel'nyk; Ukrainian Greek Catholic church; Orthodox church

Стаття надійшла до редколегії 24.02.2000

Прийнята до друку 08.06.2000